

Nr 32.

Ankom till Riksdagens kansli den 12 april 1910 kl. 4 e. m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande arbetslösheten i Sverige m. m.

I motion nr 185, hvilken hänvisats till behandling af Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott, hemställer herr Wavrinsky jämte 38 af kammarens ledamöter, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes i samband med utredning rörande arbetslösheten i Sverige låta verkställa en utredning rörande försäkring mot den oförvållade arbetslöshetens ekonomiska följder samt till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningarna kunna föranleda».

Till stöd härför har motionären anført följande:

»I motion nr 193 hemställde undertecknad vid förra årets riksdag hos Andra kammarerna under instämmande af 44 kammarledamöter, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning rörande arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska följder äfvensom till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill de gjorda utredningarna kunna föranleda».

Andra kammarens första tillfälliga utskott hemställde om bifall till motionen. Herr Berg i Staby hade reserverat sig blankt och herr S. Nordström hade bifogat utskottets utlåtande en motiverad reservation.

Herr Nordström grundade sin reservation hufvudsakligen på två invändningar mot motionen och utskottets framställning, att det vore omöjligt att genom något slags försäkring skydda mot den verkliga oförvållade

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 9 Saml. 2 Afd. 2 Band. 29 Häft. (Nr 32). 1

arbetslösheten — »om det finnes någon möjlighet att på detta sätt skydda den *verkligen oförvållade* arbetslösheten och nöden, så skulle jag vara den förste att biträda en dylik lagstiftning» — och att det som motionären vill vinna bäst ernås genom en allt mera utvecklad arbetsförmedling.

Herr Berg framförde i kammaren sin från utskottet afvikande mening i ett för öfrigt sympatiskt anförande. Han ställde sig betänksam till motionärens förslag ur försäkringssynpunkt, menande att idén för att kunna förverkligas måste grundas på obligatorisk försäkring. Det låge då närmast till hands, att industrien lämnade de nödiga bidragen härtill, de mindre kommunerna på landet kunde ej åtaga sig något sådant och »inom jordbruket torde knappast någon arbetslöshet förekomma i nämnvärd grad».

Lägger man ansvaret på staten, »så kommer just det krafvet alltmera att göra sig gällande, att denna försäkring skall vara en verklig försäkring».

Men herr Berg hade äfven andra betänkligheter. Han befarade, att en arbetslöshetsförsäkring skulle medföra, »att arbetsgifvarna i medvetande om att deras arbetare i stor utsträckning äro arbetslöshetsförsäkrade skulle mindre draga sig för att, när kristider komma, släppa lös ett större antal arbetare, minska eller till och med helt och hållet afstänga sin industri». Ytterligare ansåg han, att en arbetslöshetsförsäkring skulle verka hämmande på den naturliga utvecklingen på arbetsmarknaden genom att i kristider förhindra nödig förskjutning af arbeidskrafterna. Och slutligen hyste han betänkligheter mot att de *organiserade* arbetarna genom förslaget skulle gynnas framför de oorganiserade.

Talaren ansåg, att det för att råda bot mot arbetslösheten främst gällde att skaffa arbete åt de arbetslösa, att »staten och kommunerna skulle ordna sina arbeten på sådant sätt, att de reglerade arbetsmarknaden i den mån sådant vore möjligt».

Hade motionens kläm kunnat göras vidare, så att de anförda synpunkterna kunnat komma med, skulle talaren ej hafva något att invända mot förslaget.

Då redan utskottets motivering bemöter en hel del af reservanternas invändningar, tillåter jag mig i detta sammanhang ur densamma anförda följande:

»Utskottet håller visserligen före, att genom utvidgning af den offentliga arbetsförmedlingen bättre resultat än de nuvarande skola kunna vinnas, och att äfven jordbrukets behof af arbetskraft i högre grad skall kunna tillgodoses, men lika fullt kvarstår det förhållandet, att, trots arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet, verklig och nödtvungen arbetslöshet kan vara och är rådande, medan samtidigt outnyttjade arbetstillfällen förefinnas.

Vid sidan af arbetsförmedlingens verksamhet har det allmänna vid tillfällen af svårare arbetslöshet sökt tillgripa utvägen att skapa nya arbetstillfällen genom igångsättande af nya allmänna arbeten eller forcerande af redan igångsatta. Erfarenheten torde ha visat, att dessa åtgärder endast i ringa mån kunna bidra att minska arbetslösheten, dels med anledning af deras begränsade omfattning, dels på grund däraf att de i allmänhet ha karaktären af grof arbete och därigenom komma hufvudsakligen motsvarande grupp af arbetare tillgodo. Utskottet vill ingalunda förneka, att på detta område åtskilligt mer skulle kunna åstadkommas, särskildt genom en smidigare och för detta syfte bättre afpassad disposition af statens allmänna arbeten. I hvarje fall torde det dock vara tydligt, att en verklig reglering af arbetstillgången i riket ej kan ernås med användande af statens och kommunernas arbetsföretag.

Man måste alltså under förhandenvarande socialekonomiska förhållanden räkna med en kronisk, men under olika perioder växlande arbetslöshet som en stående faktor inom industriarbetarnes och vissa grupper af yrkesarbetares lif. Det är till afhjälpare af detta onda, som tanken uppstått att grunda arbetslöshetskassor, eller, med andra ord, den verksamhet tagit form, som kallas arbetslöshetsförsäkring.

Arbetslöshetsförsäkringen utgår från den principiella synpunkten, att, då arbetarne kroniskt äro utsatta för tid efter annan inträdande arbetslöshet, måste de söka träffa anstalter för att göra sig ekonomiskt beredda att gå igenom de svåra kriser, som ej kunna förhindras, och detta kan endast ske genom besparing under de tider, då inkomsten är god och jämn. Denna besparing har bäst kunnat ordnas i försäkringens form, hvarigenom dels bördan af den enskildes ekonomi fördelas på flera skuldror, och dels kontrollen öfver de regelbundna af-sättningarna i form af premier möjliggöres och skärpes.

Inom ett flertal svenska yrkesgrupper förefinnas som bekant dylika arbetslöshetskassor, genom hvilka den försäkrade, som under stadgad tid fullgjort sina inbetalningar, vid inträffad arbetslöshet garanteras ett dagligt bidrag af t. ex. 1 kr. eller 1:50 pr dag under högst 60 eller 70 dagar pr år. Dylika kassor, af-sedda antingen till arbetslöshetsbidrag, reshjälp eller båda dessa ändamål i förening, funnos år 1907 bland annat i det stora Typografförbundet med öfver 5,000 medlemmar, samt i 17 till landsorganisationen anslutna fackförbund, med sammanlagdt 79,289 medlemmar, utgörande ej mindre än 42,62 proc. af de till landsorganisationen anslutna arbetarne. Från dessa 17 fackförbunds resehjälps- och arbetslöshetskassor, hvaraf dock en del äro helt obetydliga, utbetalades år 1907 till arbetslösa medlemmar kr. 94,124:06. Nämnda kassors förmåga att kunna stödja sina medlemmar vid ökad arbetslöshet framgår tydligt vid en jämförelse af deras utgifter under de senaste två åren. Från 10 af kassorna (de för hvilka redogörelse redan föreligger för år 1908) utbetalades år 1907 kr. 78,164:81 eller kr. 1:21 pr medlem, men år 1908 kr. 186,175:55 eller kr. 3:16 pr medlem. Enbart järn- och metallarbetareförbundets kassa utbetalade år 1908 kr. 151,338:75, och under januari månad i år mellan 35 och 40 tusen kronor.

Motionärens yrkande på utredning »rörande arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska följder» åsyftar en utredning af frå-

gan, huruvida icke det allmänna — stat eller kommun, eller båda i förening — borde ingripa för att stödja den försäkringsverksamhet, som sålunda på frivillighetens väg börjat uppstå.

De fördelar, som därmed skulle vinnas, äro lätta att skönja. Arbetslöshetsförsäkringen har hittills haft svårt att vinna fotfäste bland de lägre stående, mindre yrkesutbildade och sämre organiserade arbetargrupperna. Det är sannolikt, att ett ekonomiskt bidrag från det allmännas sida skulle väsentligt underlätta bildandet af arbetslöshetskassor inom dessa yrken, liksom det skulle stärka och utvidga verksamheten inom de yrken, där kassor redan nu finnas. Då som villkor för erhållande af bidrag ur kassorna torde komma att stadgas, att arbetslös medlem är skyldig anmäla sig vid arbetsförmedlingsanstalt och åtaga sig lämpligt arbete, som där kan erbjudas honom, skulle härigenom arbetsförmedlingen komma att ernå den högsta möjliga effektivitet. Genom den ökade och stärkta försäkringsverksamheten, som blefve en följd af det allmännas bidrag, torde fattigvårdstungan i motsvarande mån komma att lättas. Det bidrag, som på detta sätt lämnades de af arbetslöshet drabbade arbetarne, blefve däremot, i stället för ett fattigvårdsbidrag med dess deprimerande följder, en hjälp till att med egen kraft öfvervinna de ekonomiska svårigheterna.

Utskottet håller före, att de fördelar, som kunna vinnas genom en utveckling af arbetslöshetsförsäkringen, äro af så stor social betydelse, att fullt fog finnes att låta verkställa en undersökning, huruvida och på hvad sätt genom bidrag från det allmännas sida denna verksamhet kan befordras och regleras. De betänkligheter, som kunna resas mot tanken på en af stat och kommun understödd arbetslöshetsförsäkring, synes utskottet vara af mer praktisk än principiell natur. Med afseende på dessa praktiska svårigheter, hvilkas betydelse utskottet ingalunda underskattar, vill utskottet främst framhålla nödvändigheten af att statshjälp i form af försäkringsbidrag endast tillkommer de försäkrade, hvilkas arbetslöshet är i egentligaste mening oförvallad, och sålunda ej komme de arbetare till godo, som genom strejk eller lockout mistat sitt arbete. Härvidlag torde anmärkas, att redan de nuvarande arbetslöshetskassorna äro strängt skilda från arbetarnes strejk- och öfriga kassor, och att bidrag från de förra således endast utgår till de medlemmar, som äro arbetslösa af annan orsak än strejk och lockout.

Vidare vill utskottet framhålla det krafvet, att möjlighet till inträde i en statsunderstödd arbetslöshetskassa i lika mån beredes hvar och en, som är behörigen kvalificerad för inträde i kassan och vill underkasta sig de af staten godkända bestämmelserna. En annan fråga af största vikt är den, hvar bördan af bidraget från det allmännas sida bör läggas, och i hvad mån den bör drabba staten eller kommunen.

Dessa jämte öfriga praktiska och ekonomiska frågor böra enligt utskottets förmenande göras till föremål för en grundlig pröfning. Erfarenheten från Danmark synes visserligen ge vid handen, att därstädes frågan om den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen blifvit löst på ett för danska förhållanden tillfredsställande sätt. Men de motsvarande förhållandena i vårt land torde vara i mångt och mycket så egenartade, att en svensk lagstiftning på detta område ej utan vidare kan bildas efter utländskt mönster, utan måste fotas på en ingående

undersökning af våra inhemska förhållanden. Den första åtgärd, som i sådant syfte bör vidtagas, är gifvetvis den af motionären föreslagna och af regeringen redan i viss mån påbörjade utredningen rörande arbetslösheten i Sverige.»

Herr Bergs reservation uppkallade i kammaren en rad af talare, som ingående och sakrikt bemötte hans och några andra talares betänkligheter, främst herr Wijk, som å utskottets vägnar punkt för punkt bemötte herr Bergs synpunkter. Då en redogörelse för den omfattande och grundliga debatten skulle blifva allt för vidlyftig, får jag med afseende å densamma hänvisa till protokollet.

Vid anställd votering bifölls utskottets hemställan med 129 röster mot 85.

Första kammarens första tillfälliga utskott upptog i första hand den invändningen, att man genom offentliga bidrag till arbetarekassor drifver arbetaren in i organisationer, med hvilka sådana kassor äro förbundna, och att det offentliga bidraget endast kommer ett mindre tal till godo. Från de länder, där försök i motionens riktning gjorts, borde ytterligare erfarenheter inväntas. I Tyskland hafva vidlyftiga utredningar angående arbetslöshetsförsäkringen gjorts, men utan resultat. »England, som redan radikalt löst olycksfallsförsäkrings- samt invaliditets- och ålderdomsförsäkringsfrågorna, har, ehuru arbetslöshet där i regel förekommer i högst betydande omfattning, intet åtgjort för införande af arbetslöshetsförsäkring.» Man bör först så fullständigt som möjligt ordna arbetsförmedlingen samt såvidt möjligt söka genom planmässigare bedrivande af statens och kommunernas arbeten reglera arbetstillgången i riket.

Första kammaren biföll utan votering utskottets hemställan, att kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Ehuru de skäl, som androgos från Första kammarens utskott och på hvilka kammaren antagligen stödde sitt bifall till utskottets afslagsyrkande, innehålla föga nytt utöfver hvad i Andra kammaren i hufvudsak bemötts, tillåter jag mig dock att något ytterligare belysa dessa punkter.

Hvad då först beträffar att genom offentliga bidrag till arbetslöshetsunderstöds-kassor man skulle drifva in arbetarna i fackföreningar, med hvilka dessa kassor äro förbundna, så bortfaller detta skäl i och med att arbetslöshetskassorna göras fullt öppna äfven för arbetare, som ej tillhöra fackföreningarna. Därigenom kunna fackföreningarna på intet sätt profitera på arbetslöshetskassorna.

Hvad vidare beträffar den andra första-kammar-betänkligheten, att det offentliga bidraget kommer blott ett mindre tal till godo och ej de

arbetslösa, som äro mest i behof af hjälp, så må ju härtill först anmärkas, att det är ett dåligt argument mot en inrättning, som faktiskt gagnar *många*, att den ej sätter alla i tillfälle njuta dess fördelar. Den af norska regeringen tillsatta arbetslöshetsförsäkringskommittén förklarade bland annat, att »försäkringen gör de försäkrade arbetarna till ifriga talsmän och förkämpar för arbetslöshetsförsäkringens utbredning bland oförsäkrade kamrater.» Genom en fortgående fullkomning af en i utlandet pröfvad och flerstädes praktiserad frivillig arbetslöshetsförsäkring, byggd efter mönster och på samma grund som de organiserade arbetarnas understödkassor, når man helt visst ganska långt ned på djupet, och den lilla rest af arbetare, som man genom detta system ej når, torde, om man af praktiska skäl ej kan genomföra försäkringen obligatorisk i sin helhet, kunna göras till föremål för obligatorium i en eller annan form, från hvilket det frivilligt försäkrade stora flertalet kan undantagas.

Hvad sedan erfarenheterna från andra länder, som första-kammarutskottet förra året förklarade blott befinna sig på försöksstadiet, beträffar, så må påpekas, att i våra grannländer har erfarenheten icke gäckat de förhoppningar man satte på de respektive lagarna om arbetslöshetskassor och statsbidrag till desamma. Enligt danska arbetslöshetsinspektörens berättelse för året 1908—09 var kassornas antal i Danmark i mars 1909 inalles 44 med 83,836 understödsberättigade medlemmar, däraf 77,202 män och 6,634 kvinnor. Under året hade tillkommit 10 kassor med cirka 8,800 medlemmar. Medlemmarna fördelade sig på följande sätt: 39,676, cirka 47,4 proc. i Köpenhamn med Fredriksberg, 31,348, cirka 37,4 proc. i provinsstäderna samt 11,807, cirka 14,1 proc. å landsbygden. Därtill kom 1005 medlemmar, som ej fast hänförts till någon art, detta mest därför att arbetslöshetsinspektionen fastställt, att medlemmar, som fullgöra sin värnplikt, äro sjuka etc. ej skola i medlemsförteckningen som ingifves uppföras på viss art.

I Danmark fanns, enligt statistik för år 1906, 133,470 manliga industriarbetare i åldern 18 år och däröfver samt 42,202 kvinnliga industriarbetare i samma ålder. Af dessa voro sålunda 57,8 procent af de manliga och 15,5 procent af de kvinnliga understödsberättigade i af det allmänna, stat och kommun, understödda arbetslöshetskassor. Det understödsberättigade medlemsantalet i samtliga de af det allmänna understödda kassorna steg under året med tillsammans 4,585 medlemmar.

Utöfver detta antal understödsberättigade medlemmar fanns dessutom i samma kassor 10,002 medlemmar med »hvilande medlemsrättigheter». Dessa medlemmar bestodo af sådana som *dels* utfått sitt understöd för

året, dels afrest till utlandet, dels öfvergått till annan lefnadsställning (ett ytterst ringa fåtal) och dels de (det största antalet), som ingått i kassorna, men ännu vid berättelsens afgifvande i mars 1909 ej blifvit understödsberättigade.

Tillsammans uppgick sålunda kassornas alla medlemmar till 93,838.

Kassornas *inkomster* för räkenskapsåret 1 april 1908—31 mars 1909 voro följande:

Understödsberättigade medlemmars afgifter	} ordinära..... Kr.	854,427: 48
		extra .....
Restancer	»	1,032: 60
Icke understödsberättigade medlemmar	»	14,775: 51
Böter	»	1,689: 85
Gåfvor	»	4,031: 42
Räntor m. m.	»	19,312: 76
Statsbidrag	»	150,083: 32
Kommunbidrag	»	84,546: 20
		<hr/>
	Summa Kr.	1,343,245: 02

Utgifterna voro följande:

Dagsunderstöd	Kr.	1,242,679: 46 =	85,8 proc.
Reshjälp	»	22,020: 96 =	1,5 »
Understöd till julen.....	»	21,853: 50 =	1,5 »
Flyttningshjälp	»	4,025: 74 =	0,3 »
Hjälp in natura	»	45,422: 60 =	3,1 »
Arbetsanvisning	»	24,197: 16 =	1,7 »
Andra utgifter.....	»	88,338: 70 =	6,1 »
		<hr/>	
	Summa Kr.	1,448,538: 12 =	100 proc.

Fördelarna af denna offentligt understödda verksamhet ligger i så öppen dag att därom ej behöfver resoneras. Den danska staten har också beaktat saken samt för finansåret 1 april 1909—31 mars 1910 höjt statsanslaget till 400,000 kronor. Äfven från kommunerna är anslaget höjdt.

I *England* har handelsministern Winston Churchill framlagt för parlamentet ett vidtgående lagförslag, som går ut på inrättande af mer än 220 arbetsbörser och *obligatorisk försäkring mot arbetslöshet*. Härmed har ett första steg tagits i riktning mot lösandet af arbetslöshetsproblemet i England. Då arbetslösheten där tidtals varit störst och detta problem där mer än annorstädes sysselsatt statsmakterna och industriidkarna, kan

gifvetvis det engelska regeringsförslaget räkna på intresse äfven utom Storbritannien.

På frivillig försäkring anser ministern, att det icke är lönt att tänka, emedan den komme att omfattas hufvudsakligen endast af sådana personer som mycket ofta sakna arbete. För att få en praktisk organisation måste man träffa ett genomsnitt mellan goda och dåliga arbetare. Att bidrag måste äskas från både arbetarne och arbetsgifvarne beror därpå att reformen eljes blefve staten för dyr, hvarjämte afsikten är, att den skall befordra stabiliteten inom industrien, givande flertalet arbetare ett direkt intresse i dennas blomstring.

De industrigrenar, som närmast åsyftas, emedan arbetslöshet där inträffar oftast, äro: byggnadsverksamheten, skeppsbygget, maskinarbetareyrket, fabrikationen af vagnar och »construction works generally». De sysselsätta inalles 2,250,000 arbetare i England, d. v. s. ungefär en tredjedel af de rena industriarbetarne därstädes. En annan tredjedel, mindre utsatt för periodisk arbetslöshet, utgöres af arbetarne vid järnvägarne, i kolgrufvorna och i textil-industrien, hvilka vanligen få stanna i arbetet under tryckta tider, om än med reducerade löner.

I afseende å storleken af premierna har man tänkt sig, att af hvarje arbetare skulle uttagas 2 1/2 pence (= c. 18 öre) i veckan, men stiga ända till 5—6 för arbetare med yrkesutbildning, af arbetsgifvaren lika mycket för hvarje arbetare samt slutligen äfvenledes 2 1/2 pence erläggas af staten för hvarje försäkrad arbetare. Hvarje arbetare får ett försäkringskort, på hvilket värdet af hans eget och hans arbetsgifvares bidrag — det förra afdraget från lönen — stämplas hvarje vecka; arbetsgifvare, som skall ombesörja detta, kan slippa ifrån besväret genom att öfverlämna korten för samtliga sina arbetare åt en arbetsbörs i staden, dit han då en gång i veckan insänder premierna.

När en försäkrad arbetare förlorar sitt arbete, skall han genast anmäla sig på arbetsbörsen, som omedelbart söker skaffa honom en ny plats, hvilken han måste antaga, ifall han icke kan inför den ledande kommittén framställa fullgoda skäl emot platsen. Om han vägrar och kommittén icke godkänner hans skäl, förlorar han sin försäkring. Om åter intet lämpligt arbete kan anskaffas åt honom, får han efter en veckas väntetid — nödvändig för att hindra arbetarne att alltför ofta gå ifrån sina platser och vädja till försäkringen — ungefär 8 shillings i veckan. Detta bidrag utbetalas åt honom i högst 15 eller, i vissa fall, 20 veckor. Har mannen efter 20 veckor icke antagit eller skaffat sig en ny plats, försvinner han

därmed ur försäkringsböckerna och får nästa gång börja på ny räkning. Men de 20 veckorna beräknas täcka nio fall af tio af arbetslöshet.

Den arbetare, som på angifvet sätt strykes ur försäkringsböckerna, måste andra gången betala premier en längre tid innan han kan få vid behof åtnjuta understöd; den första proftiden kommer förmodligen att bestämmas till 8 månader, och den ökas sedan för hvar gång, som arbetaren blifvit struken. Genom denna ökning af proftiden hoppas man bli af med de »yrkesarbetslösa», de dagdrifvare som icke vilja ha något arbete; de få hädanefter som hittills söka sig till fattigvården och den enskilda hjälpsamheten.

Den engelska statens utgifter för denna arbetslöshetsförsäkringsverksamhet beräknas komma att stiga till c:a 2½ miljon pd. st. eller omkring 45 milj. kronor i svenskt mynt beräknadt.

Hur frågan ligger i Frankrike och Belgien är ju allmänt bekant — där existerar och är sedan flera år flerstädes arbetslöshetsförsäkring i verksamhet — och hvad Tyskland beträffar så är frågan där ej blott grundligt utredd utan lagförslag föreligga till behandling i flera stater.

En målmedveten politik måste räkna med arbetslösheten som ett ondt och därför göres världen rundt ansträngningar för det ondas bekämpande. Det svenska samhället har dock hitintills i stort sedt ställt sig till arbetslösheten så att det låtit det onda sköta sig själf. Ett medel för att hindra det onda är arbetsförmedlingen och den befinner sig ju i en glädjande utveckling. De i verksamhet varande offentliga arbetsförmedlingsanstalterna hafva under det sistförflutna året, trots de mindre gynnsamma konjunkturerna, arbetat med god framgång.

Af Kungl. Maj:ts framställning till årets Riksdag rörande arbetsförmedlingen framgår följande resultat i runda tal för åren 1906—1909.

År	Arbetsansökningar	Anmälda lediga platser	Tillsatta platser
1906	51,000	51,000	31,000
1907	68,000	65,000	37,000
1908	98,000	67,000	40,000
1909	126,000	100,000	52,000

Särskildt värdt att uppmärksamma är, att af de under år 1909 tillsatta platserna öfver 11,000 afsågo jordbruksarbete, »ett resultat», säger chefen för civildepartementet, »som synes mig tydligt ådagalägga, att den offentliga arbetsförmedlingen redan är till afsevärd nytta äfven för landtmannaringarna».

Till föreståndare för arbetsförmedlingsanstalterna synes för denna uppgift synnerligen lämpliga och dugliga personer ha förvärfvats, och i de under kommerskollegii ledning hållna konferenserna ha särskildt tillkallade representanter för jordbruksnäringen från Riksdagens båda kamrar tagit verksam del.

Arbetslöshetsräkningar ha ju företagits såväl förra året som i år, men det ringa antal arbetslösa som anmälde sig vid räkningen i år, synes ge vid handen, att stora mängder af arbetslösa uraktlåta att deltaga i räkningen, och detta torde helt visst till en viss del bero därpå att inga utsikter för dem synes att inom rimlig tid skönja åtgärder, som själfallet böra följa, åtgärder mot arbetslöshetens följder; främst arbetslöshetsförsäkring. I sammanhang härmed vill jag äfven påpeka behovet af att undersökning angående arbetslösheten fortgår och att därvid särskildt vikt lägges vid att de fortsatta räkningarna anordnas på sådant sätt, att de arbetslösa mera intresseras för dem och att det resultat, som framgår af räkningarna, blir ett så troget uttryck som möjligt för arbetslöshetens verkliga natur och omfattning.

Med tanke på den stora arbetslöshet som råder samt uppmuntrad af den framgång min motion rönt under fjolårets behandling, återkommer jag nu med framställning i samma syfte.

En frivillig arbetslöshetsförsäkring i anslutning till fackföreningarnas understöds-kassor och under statens kontroll torde emellertid böra tagas till utgångspunkt för dessa sträfvanden i vårt land. Erfarenheterna från Belgien, Frankrike, Norge, Danmark m. fl. länder gifva en god grund att bygga på. Visar det sig sedan, att ett obligatoriskt försäkringssystem kan lösa de försäkringstekniska svårigheter som hittills verkat hindrande, så står alltid den vägen öppen. Men för det ändamålet torde arbetsförmedlingen först böra hafva nått en mycket större utveckling än vi på länge kunna vänta, omfattande hela landet. De bidrag det allmänna skulle lämna till arbetslöshetskassorna skulle säkert mer än motvägas af mindre behof af nödhjälpsarbeten, af minskad fattigvård, lättnad i sjuk-kassornas utgifter m. m. dylikt, men i all synnerhet genom att mildra de psykiska och moraliska vådor som arbetslösheten medför och till att undanröja något af den upprörande orättfärdighet, som ligger däri att en oförskyldt arbetslös men arbetsvillig person till följd af samhällets otillfredsställande organisation skall lida brist på det nödvändigaste för sitt uppehälle och förödmjukas. Härigenom gå krafter i samhället förlorade, som aldrig kunna återvinnas, och för hvilken förlust samhället till sist alltid blir lidande.

Hur mycken nöd den enskilda och offentliga välgörenheten lindrar, får man ej glömma att nödens förebyggande är det mest fruktbringande. Där detta ej kan i sin fulla utsträckning ske, bör i samhällets eget intresse nödens ekonomiska och moraliska verkningar åtminstone hindras att verka nedbrytande. För detta ändamål bör *en tidsenlig stats- och kommunal politik* kompletteras med en arbetslöshetsförsäkring så *snart* som *möjligt*.

Häruti böra jordbrukarna vara lika intresserade som det stora samhällets andra medborgare, ehuru arbetslöshetens följder icke i samma utsträckning och i närmaste hand drabba dem. Industrien drar sig allt mera ut på landsbygden i den mån en osund jordpolitik drifver den från städerna, och landsbygden får mer och mer känningar af arbetslöshetsvådorna.»

Den af motionären gjorda framställningen om införande af statsunderstödd arbetslöshetsförsäkring har af honom förelagts Riksdagen såväl 1908 som 1909. Båda dessa år tillstyrktes motionerna af Andra kammarens första tillfälliga utskott efter utredningar, som fortfarande äro af stort värde för frågans bedömande. Medan Andra kammaren förlidet år biföll motionen, afslogs den däremot af Första kammaren.

*Utskottets
yttrande.*

När ärendet nu ånyo bringats under Riksdagens pröfning, vill utskottet sammanfatta några allmänna synpunkter, som beröra frågan och i korthet angifva skälen för sitt tillstyrkande af motionen, samt lämna några meddelanden angående arbetslöshetsförsäkringens utveckling på senaste tid uti andra länder utöfver hvad som återfinnes uti Riksdagens handlingar i frågan föregående år.

I likhet med motionären och Andra kammarens första tillfälliga utskott år 1909 hyser utskottet den uppfattningen, att arbetslösheten, såväl den mer konstanta som den starkare och periodvis inträdande, är en företeelse, hvars växande styrka står i närmaste samband med industriens utveckling och industriarbetets specialisering i vårt land, och att denna företeelse är af så allvarlig natur, att staten bör tillse hvad som möjligen kan göras för dess hämmande och lindrande. Den ekonomiska depression, hvori vi sedan 1907 befunnit oss, har gifvit kraftig påminnelse om att mera planmässiga åtgärder måste vidtagas, för att, så långt det är möjligt, förebygga den oförvållade arbetslösheten, och, när detta ej kan ske i önskad utsträckning, för den oförskyllt lidande arbetaren lindra dess följder.

Vid de den 31 januari i år företagna arbetslöshetsräkningarna, som

ägde rum i 86 stadssamhällen och 202 landskommuner, omfattande 41 % af landets befolkning anmälde sig 14,473 arbetslösa personer, däraf 5,364 uti landskommunerna. Visserligen kan det, vid en jämförelse med motsvarande siffror föregående år, synas som om arbetslösheten förminskats, men räkningarna kunna ej anses ge till känna hela den omfattning, arbetslösheten fått. »Det är obestridigt, att så icke kunnat ske», säges härom uti andra numret af kungl. kommerskollegii afdelnings för arbetsstatistik meddelanden i år. »Ty först och främst synes det otvifvelaktigt, att arbetslöshet förekommer på åtskilliga orter, utan att där vare sig de kommunala myndigheterna eller arbetarnas egna organisationer hafva brytt sig om att anordna någon räkning. Vidare har man på platser, där räkning verkställts, äfven denna gång kunnat konstatera, att icke alla arbetslösa anmält sig.» »Då det alltså är en omtvistad fråga, i hvad mån dessa arbetslöshetsräkningar förmå gifva en trogen bild af arbetslöshetens verkliga omfattning, måste det under sådana förhållanden vara ännu svårare att afgöra, huruvida, med stöd af de siffror arbetslöshetsräkningen i år lämnat, den slutsatsen kan dragas, att arbetslösheten i år är mindre än i fjol», heter det vidare i den publicerade redogörelsen. Emellertid anser utskottet, liksom motionären, det vara angeläget, att det allmänna söker bibehålla kännedom om arbetslöshetens omfattning genom vidtagande af regelbundna åtgärder i sådant syfte, och det är att hoppas, att man med ökad erfarenhet skall efter hand kunna vinna mer tillförlitliga resultat.

Med afseende å sättet för utförandet af dylika systematiska fortlöpande arbetslöshetsundersökningar, vill utskottet till en början erinra om de arbetslöshetsräkningar, som af regeringen anordnades under de båda nästförflutna vintrarne.

Äfven om dessa räkningar på grund af lokala förhållanden och andra omständigheter icke kunnat verkställas på fullt effektivt sätt och följaktligen ej lämnat uttömmande resultat, så hafva de redan publicerade summariska resultaten i alla händelser varit af stort intresse. Utskottet har sig ock bekant, att vid bearbetningen af det i och för sig enhetliga och korrekta blankettmaterialet mycket beaktansvärda erfarenheter vunnits rörande särskildt de viktiga frågorna om arbetslöshetens art och orsaker, de arbetslöses yrken och ålder samt om arbetslöshetstidens långvarighet o. s. v. Med hänsyn härtill vore det otvifvelaktigt af vikt, att dylika räkningar, i den mån och på sätt som kan finnas lämpligt, äfven framdeles blifva utförda och därigenom mera varaktiga slutsatser kunna vinnas rörande förhållandena under olika ekonomiska konjunkturer.

För detta sistnämnda syfte är det emellertid ej nog med sådana återkommande detaljerade undersökningar, utan måste man äfven söka följa arbetslöshetens växlingar under årets lopp och därmed vinna närmare kännedom om den till följd af våra klimatiska förhållanden så starkt framträdande säsongarbetslösheten. För detta ändamål torde arbetsgifvar- och arbetarorganisationerna lämpligen kunna biträda vid primäruppgifternas införskaffande, så mycket mera som det ju måste ligga i deras intresse att bidraga till frågans belysande. Kommerskollegii arbetstatistiska afdelning har ju också tidigare försöksvis inhämtat och meddelat dylika uppgifter, hvilka visat metodens användbarhet, ehuru väl densamma af brist på medel och arbetskrafter för detta ändamål ej kunnat vidare fullföljas. Enligt hvad utskottet inhämtat, hafva ock de olika fackförbunden, på framställning från kommerskollegium, förklarat sig villiga att tillhandahålla regelbundna månadsuppgifter rörande arbetslöshetsfrekvensen inom organisationernas lokalafdelningar. Klart är att på denna väg synnerligen viktiga bidrag kunna vinnas till utrönande af arbetslöshetens förekomst inom olika yrken och å skilda platser i landet.

Vidare må erinras, att de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna äro skyldiga att tillhandahålla staten alla de statistiska uppgifter, som framgå ur deras expeditjonsarbete. Redan nu blifva en del af dessa uppgifter summariskt bearbetade och månatligen offentliggjorda i arbetsstatistikens »Meddelanden», hvarigenom tillgången på arbete och arbetskraft samt vissa andra förhållanden å arbetsmarknaden kunna siffermässigt följas. Härutöver föreligger emellertid hos anstalterna ett detaljeradt blankettmaterial rörande hvarje arbetsgifvares och arbetssökandes mellanhafvanden med anstalten, hvarur ytterligare upplysningar kunna erhållas i här förevarande fråga.

På de nu angifna och andra tillgängliga vägar kan sålunda arbetslöshetens olika spörsmål underkastas närmare och väl behöflig *statistisk* undersökning, hvilken icke synes kunna föranleda några i förhållande till frågans betydelse afsevärda kostnader.

Själffallet böra härtill äfven knytas vissa andra utredningar, rörande hvilkas innebörd och omfattning utskottet ej är i tillfälle närmare yttra sig. Beaktansvärda föredömen härutinnan lämnas emellertid af de likartade undersökningar, som flerstädes i utlandet, såsom t. ex. Danmark, Norge, Finland, Tyskland och England redan verkställts eller för närvarande pågå.

Slutligen bör uppmärksamhet ägnas åt resultaten af utomlands gjorda utredningar och vidtagna åtgärder.

Visserligen tyder åtskilligt på att konjunkturerna nu hålla på att förbättras, och arbetarna torde i så fall småningom röna fördelen däraf genom ökad arbetstillgång på den allmänna marknaden, men erfarenheten har visat att kriserna på grund af bristerna uti samhällets ekonomiska organisation, ha en tendens att periodiskt återkomma, hvarför ett upprepande af de sista årens arbetslöshet med all sannolikhet kan förutsättas. Det är därför af vikt, att det svenska samhället sättes i stånd att på ett bättre sätt än hittills skydda de kroppsarbetande klasserna för krisernas härjningar.

Emellertid förefinnes arbetslöshet äfven under andra tider, än då en allmän depression råder. Särskilda förhållanden på marknaden kunna medföra, att en viss näringsgren inskränker sin produktion, hvarjämte förbättrad teknik och samorganisation mellan konkurrerande företag ofta medför en minskning af arbetarstyrkan. Tillfälliga omständigheter, såsom inträffade eldsvådor och dylikt, kunna äfven medföra en längre eller kortare tids arbetslöshet för vid platsen sysselsatta arbetare. Man har således att räkna med befintligheten af en kronisk arbetslöshet i samhället, hvilken väl kan växla med konjunkturerna på marknaden, men icke helt upphöra under nuvarande socialekonomiska förhållanden.

Enligt utskottets mening ligger det uti samhällets intresse att bispunga här åsyftade arbetslösa, hvilka äro arbetsvilliga och arbetsförmögna, men under viss tidpunkt ej kunna erhålla sådan sysselsättning, som lämpar sig för deras förmåga. Såsom motionären och Andra kammarens utskott förra året framhöll, bli de arbetslösa, när de uteslutande äro hänvisade till sig själfva, snart försatta i ett tillstånd af ekonomisk svaghet, hvarunder de lätt nedsjunka under fattigvårdsgränsen och blott med svårighet ånyo kunna resa sig därur. Att betydande delar af arbetarklassen på detta sätt periodiskt sänkes till en mindervärdig nivå, måste utöfva ett ogynnsamt inflytande på hela samhället, hvars fattigvård tages starkt i anspråk, medan inskränkningen af arbetarnas konsumtionsförmåga tillika menligt inverkar på näringslivet. Det bör äfven ligga uti samhällets intresse att söka undanröja anledningarna till den bitterhet i sinnena, en oförskylld arbetslöshet framkallar hos många arbetarfamiljer, hvilka därunder få vidkännas försakelser, som äfven kunna förringa deras framtida arbetsduglighet och förmåga att fostra ett nytt friskt släkte.

Detta samhällets intresse och dess skyldighet att inskrida mot arbetslösheten har redan ledt till upprättandet af en offentlig arbetsförmedling, som befinner sig uti en lofvande utveckling. Genom densamma åsyftas att vinna en sådan öfverblick af arbetsmarknaden, som den enskilde arbe-

taren ej själf kan förskaffa sig och att verkställa en utjämning af förhållandet mellan antalet lediga platser och de arbetssökande. Men det ligger i sakens natur, att arbetsförmedlingsanstalterna icke kunna skapa nya arbetstillfällen, när absolut brist på sådana förefinnes, och erfarenheten visar för öfrigt, att samtliga lediga platser sällan kunna fyllas, äfven om de arbetssökandes antal betydligt öferskrider dem. Detta förhållande framgår tydligt af statistiken, som visar, att år 1909 af 100,000 anmälda platser endast 52,000 blefvo tillsatta, ehuru antalet arbetssökande uppgick till 126,000. Orsaken härtill torde vara, att arbetslösheten yttrar sig på olika sätt inom skilda yrken. Inom vissa intar den större proportioner än inom andra, och den genomförda specialiseringen lägger hinder i vägen för yrkesutbildade att arbeta i ett främmande fack.

Till förebyggande af arbetslöshet kräfvat tydliggen andra åtgärder förutom upprättandet af en välorganiserad öfver landet sig sträckande arbetsförmedlingsinstitution. Stat och kommun böra, så långt det låter sig göra, förlägga sina större arbeten till nedgående tider. Åtskilligt torde af det allmänna kunna uträttas i detta afseende, men därigenom kan dock icke arbetslösheten helt och hållet förebyggas. En viss arbetslöshet kommer alltid att kvarstå, och samhället bör därför söka mildra dess verkningar på arbetarklassen och göra det på ett sätt, som ej har någon bismak af förödmjukande fattigvård, under hvilken medborgerliga rättigheter förloras.

I detta syfte har, som utskottet förra året yttrade, den »tanken uppstått att grunda arbetslöshetskassor, eller, med andra ord, den verksamhet tagit form, som kallas *arbetslöshetsförsäkring*». »Den utgår från den principiella synpunkten, att, då arbetarna kroniskt äro utsatta för tid efter annan inträdande arbetslöshet, måste de söka träffa anstalter för att göra sig ekonomiskt beredda att gå igenom de svåra kriser, som ej kunna förhindras, och detta kan endast ske genom besparing under de tider, då inkomsten är god och jämn. Denna besparing har bäst kunnat ordnas i försäkringens form, hvarigenom dels bördan af den enskildes ekonomi fördelas på flera skuldror, och dels kontrollen öfver de regelbundna afsättningarna i form af premier möjliggöres och skärpes.»

Inom flera yrkesgrupper här i landet ha arbetarna själfva tagit initiativ till ordnandet af en dylik försäkring, i det en del af deras organisationer upprättat arbetslöshetskassor. Sådana finnas inom typografförbundet samt 14 af de till landsorganisationen hörande fackförbunden med ett medlemsantal af sammanlagt 77,137 medlemmar. Dessa arbetslöshetskassor utgäfvat 1908 243,588 kronor. För år 1909 har från arbetslöshetskassorna

inom 13 fackförbund, för hvilka uppgifter föreligga, utgifvits 331,013 kronor. Det här nämnda understödet afser endast oförskyld arbetslöshet, och arbetslöshetskassornas fonder äro strängt skilda från förbundens öfriga. Denna själfhjälpsverksamhet skulle säkerligen taga större omfattning, om den genom det allmännas understöd uppmuntrades, då äfven de arbetargrupper, som ha svårt att af egen kraft kunna inrätta sådana kassor, därigenom skulle blifva i stånd härtill. Det är också detta sträfvande från arbetarnas sida, som det allmänna i flera länder funnit gagneligt att understödja och småningom utbilda till en verklig försäkring mot arbetslöshet.

I all korthet skall utskottet, utöfver det som meddelats uti motionerna och respektive utskottsutlåtanden, lämna några uppgifter angående det som på sista tiden blifvit åtgjort utomlands.

Baden. Badensiska regeringen har under sommaren 1909 publicerat ett särdeles intressant betänkande i frågan. Regeringen förklarar sig däri hylla de principer, som tillämpats af Gentsystemet (motion nr 193 1909 sid 10), hvars hufvudsakliga uppgift är att uppmuntra arbetarnes själfhjälps genom understöd till och kontroll af arbetarorganisationernas arbetslöshetskassor. Städerna vinna därigenom fördelen af låga förvaltningskostnader, och de betänkligheter, som uttalats, att det kommunala understödet skulle locka nya medlemmar till fackföreningarna, anses ha föga värde. Afsikten är att förlägga förvaltningen af arbetsförmedlingen, arbetslöshetsförsäkringen och de kommunala nödhjälpsarbetena under ett enda organ, som antingen tillhör en enda kommun eller också tjänstgör för flera närliggande kommuner på en gång i och för gemensam arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring.

Bajern. Bajerska regeringen har nyligen låtit utarbete ett normalreglemente för arbetslöshetsförsäkring uti de större städerna. Försäkringen skall delas på tvänne afdelningar: 1) försäkrings- och 2) tillskottskassan. Kommun skall själf vidkännas kostnaderna för hela förvaltningen och lämna årliga bidrag till den andra afdelningen, men i öfrigt bestridas utgifterna för båda afdelningarna af de bidrag, som inflyta från arbetarna. Medlemskapet i kassan är frivilligt, och understöd utbetalas endast till personer mellan 18 och 60 års ålder samt med en lön, som ej öfverstiger 2,000 mark om året, därest de varit under de tre senaste åren skrifna i kommunen. Inträdesafgiften är 0,50 mark, och bidragen från medlemmarna utgå med olika belopp, allt efter den af anstaltens 4 klasser vederbörande tillhör.

I och för erhållande af arbete gynnas försäkrade arbetslösa vid förmedlingsanstalten. Understöd till medlemmar utgår under högst 60 dagar och först efter en veckas arbetslöshet. Fackföreningarna kunna in corpore ansluta sig till kassan och betala afgifterna för sina medlemmar. Tillskottskassan har till uppgift lämna ökad understöd till särskilda arbetarkategorier under vissa omständigheter.

Förra våren biföll landtdagen i Württemberg en motion, hvori den- *Württemberg.*
samma uttalar sin beredvillighet att lämna anslag åt de kommuner, som organisera understöd åt arbetslösa. Förutsättningen är således att kommunerna själfva skola ta initiativ till försäkringen.

Från och med 1909 lämnar handelsministeriet ett understöd af 20 *Frankrike.*
procent af utbetalade understöd till lokala fackorganisationers arbetslöshetskassor och 30 procent till fackförbund, som hafva mer än 1,000 medlemmar och sträcka sig öfver minst 3 departement.

Den 9 september 1908 tillsatte finska senaten en kommitté under *Finland.*
ordförandeskap af försäkringsinspektören, hvilken »med beaktande såväl af den i Finland förekommande arbetslöshetens omfattning och former som af de åtgärder, genom hvilka man i andra länder försökt medels försäkring lindra de fördärflika följderna af arbetslösheten, ägde undersöka, huruvida med statens och kommunens hjälp, och i så fall i hvilken form, en sådan försäkring kunde komma till stånd, äfvensom att på basen af nämnda undersökning uppgöra och till Hans Kejsrliga Majestät inlämna förslag i saken.»

Den af stat och kommun i Danmark sedan 1907 understödda arbets- *Danmark.*
löshetsförsäkringen i enlighet med lagen om »anerkendte Arbejdsløsheds-kasser» har efter allt att döma väl bestått profvet under den allvarliga krisen. Motionen anger, att organisationen af arbetslöshetskassorna där tagit en stor omfattning och att ej mindre än 93,838 af Danmarks industriarbetare tillhöra statsunderstödda arbetslöshetskassor. Men vid sidan här af har under senaste krisår det allmänna vidtagit än ytterligare åtgärder för lindrande af den nöd arbetslösheten medför. Genom lagen af 1 april 1909 om »Foranstaltninger i Anledning af den ekstraordinære Arbejdsløshed» fingo kommunerna rätt att under finansåret 1909—10 lämna arbetslöshets- och hjälpkassor ett större bidrag än det förut i 1907 års lag bestämda. Samtidigt ställde staten ett ökad bidrag — 450,000 kronor — till kommunernas förfogande för deras understöd af hjälpkassorna. Det var särskildt

för dessa denna lag fick större betydelse. Men den 8 maj 1909 antog riksdagen en lag om »fortsat Hjælp til Arbejdsløse efter Arbejdsløsheds-kassehjælpens Ophør» som i all sin knapphet fått stor räckvidd och i hög grad utnyttjats. Lagens § 1 lyder: »När en här i landet försörjningsberättigad person, som är medlem af en erkänd arbetslöshetskassa, har mottagit understöd af denna kassa i enlighet med för densamma gällande bestämmelser, efter det arbetslöshetskassehjälpen slutat, fortfarande är arbetslös och i behof af understöd, skall den hjälp, som hans vistelsekommun ger honom och hans familj till deras nödvändiga uppehälle, icke anses vara fattigunderstöd, för så vidt och så länge den ej till beloppet öfverstiger det bidrag han fått från arbetslöshetskassan.»

»De närmare föreskrifterna angående sättet för bidragets utgörande och kontrollen öfver detsamma kungöras af inrikesministern.»

I enlighet med inrikesministerns cirkulär den 14 maj 1909 öfverlämnas det i regel till arbetslöshetskassorna att utbetala de fortsatta bidragen efter den ordinarie understöd tidens slut. Lagen gäller endast till 1 april 1910, men sannolikhet för dess ytterligare förlängning förefinnes, enligt hvad utskottet erfarit.

De ofvannämnda hjälpkassorna äro en institution vid sidan af den vanliga arbetslöshetsförsäkringen, som alltmer tilldragit sig uppmärksamhet. Enligt § 4 i lagen af den 4 maj 1907 angående »Hjælpekasser» ha dessa till uppgift att understödja värdiga behöfvande, som ej åtnjuta fattigunderstöd och hvilka behöfva bidrag för att kunna lifnära sig utan att direkt anlita fattigvården. Kommun må uttaxera 30 öre pr. skattdragande för att lämna bidrag till kassan och staten ersätter en tredjedel af kommunens utgifter för ändamålet. Kassan kan sägas utgöra ett komplement till den egentliga försäkringen och vara afsedd för dem, hvilka ej kunna tillgodogöra sig arbetslöshetskassornas fördelar, t. ex. äldre kvinnor o. a.

Norge.

Genom förändring af lagen den 12 juni 1906 ha de norska arbetslöshetskassorna sedan 1 okt. 1908 fått statsbidraget ökad till »en tredjedel af de pengebeløb, hvormed de understøtter sine her i landet bosatte forsikrede.» När den ekonomiska krisen började göra sig kännbar, ingingo flertalet bestående arbetslöshetskassor, sedan lagförändringen skett, med begäran om stadsfästelse på sina stadgar och ansökan om bidrag. Nio förbund med 13,000 medlemmar ha redan fått åtnjuta stats- och kommunalt bidrag af tillsammans c:a 50,000 kr. under år 1909. Det är anledning förmoda att arbetslöshetsförsäkringen fortfarande skall vinna terräng.

Denna öfversikt af den senaste utvecklingen, liksom de redogörelser, som förut meddelats i motionerna, visa, att arbetslöshetsförsäkringsfrågan vunnit beaktande och blifvit löst på tillfredsställande sätt uti flera länder. I Frankrike, Danmark och Norge och några Schweiziska kantoner har saken ordnats genom lag. I England har regeringen, såsom motionären omnämner, framlagt ett förslag för parlamentet, hvarjämte regeringarna uti Bajern och Baden och landtdagen i Württemberg samt finska senaten tagit initiativ till frågans lösning.

Uti Belgien råder det bekanta Gentsystemet, som där begagnas uti 10 större städer. Systemet är dessutom tillämpad i några städer uti Tyskland, Italien och Holland. I Tammerfors har förslag blifvit väckt om uppriktande af en kommunal arbetslöshetskassa.

Hvad vårt eget land angår, har, som förut framhållits, Riksdagens Andra kammare för sin del beslutat en skrifvelse till Kungl. Maj:t i ärendet. Men äfven detta år har frågan berörts uti kammaren. Det skedde vid behandlingen af statsutskottets utlåtande nr 14 i anledning af väckt motion om ett anslag af 5,000,000 kronor att utlånas till kommuner för anordnande af nödhjulsarbeten. Kammaren biföll nämligen den 2 mars utan votering den i ärendet afgifna reservationen till statsutskottets utlåtande, hvari bl. a. yttras: »Vid en interpellationsdebatt i Andra kammaren rörande dessa frågor framhöll statsrådet och chefen för civildepartementet, att regeringens uppmärksamhet är fästad på arbetslöshetsproblemet. Under sådana förhållanden finner utskottet, som fullt ansluter sig till Andra kammarens 1909 fattade beslut om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot dennas ekonomiska följder, all anledning förefinnas att förvänta, det inom den närmaste framtiden förslag angående hit hörande frågor framläggas för Riksdagen.» Härmed har kammaren äfven detta år i samband med en annan frågas behandling uttalat sig för en utredning i det syfte, förevarande motion afser. Ett bifall till denna från Andra kammarens sida torde därför kunna förväntas. Därmed åstadkommes emellertid, att arbetslöshetsförsäkringsfrågan särskildt för sig bringas till behandling uti Riksdagens Första kammare, hvarigenom möjlighet yppas till en riksdagsskrifvelse uti ärendet innevarande år.

Den ifrågasatta utredningen bör gifvetvis endast gälla sådan arbetslöshet, som är i egentligaste mening oförvållad, och sålunda ej beröra de arbetare, som genom strejk eller lockout mistat sitt arbete. Härvidlag torde anmärkas, hvad utskottet äfven föregående år framhåller, att redan

de nuvarande arbetslöshetskassorna äro strängt skilda från arbetarnas strejk- och öfriga kassor, och att bidrag från de förra således endast utgår till de medlemmar, som äro arbetslösa af annan orsak än strejk och lockout. Principiellt utesluter arbetslöshetsförsäkringens äfven arbetslöshet på grund af sjukdom, olycksfall och hög ålder; dylik arbetslöshet är sjuk-kassornas, olycksfallsförsäkringens och folkpensioneringens sak.

Vidare bör utredas, på hvad sätt arbetslöshetsförsäkringens skall organiseras för att möjligheten till inträde i en offentligt understödd arbetslöshetskassa må kunna betryggas för hvar och en, som är behörigen kvalificerad för inträde i kassan och vill underkasta sig de af staten godkända bestämmelserna.

Hvad beträffar det system för en eventuell arbetslöshetsförsäkring och den fördelning af bidraget från stat och kommun, som må förordas, är det angeläget, att erfarenheterna från utlandet, i synnerhet från Danmark, i den mån de med hänsyn till våra egenartade förhållanden kunna det, blifva tillgodogjorda.

På grund af det som anförts, får utskottet alltså hemställa,

att Andra kammaren för sin del, med bifall till herr Wavrinskys ifrågavarande motion, måtte besluta, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en utredning rörande arbetslösheten i Sverige samt rörande försäkring mot den oförvållade arbetslöshetens ekonomiska följder äfvensom till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 12 april 1910.

På utskottets vägnar:

ERIK PALMSTIERNA.

Reservation

af herrar *Fornander, Malmborg, Olsson* i Kullenbergstorp och *Åslund*, hvilka ansett, att utskottets yttrande bort hafva följande lydelse:

Att arbetslösheten är en företeelse, som står i närmaste samband med industriens utveckling, och att man med uppmärksamhet bör följa densamma och se till i hvad mån den genom lämpliga åtgärder kan hämmas eller åtminstone lindras, anser utskottet vara oomtvistligt.

Arbetslös i egentlig mening är den arbetare, som önskar och kan arbeta, men dock ej får tillfälle därtill, enär af en eller annan anledning hans arbetskraft icke kan för tillfället tagas till användning inom produktionen. I samma mån samhället industrialiserats, så att individernas arbete afser specialproduktion för försäljning, blir deras sysselsättande beroende på varans afsättning. Alla rubbningar i detta hänseende få ett visst inflytande på produktionsverksamheten och följaktligen äfven på de därvid sysselsatta arbetarnas ställning. Dessa rubbningar eller *ekonomiska kriser*, som dock efter hand lindras i den mån näringslivet organiserande fortskrider och förbättras, är den mest djupgående och ödesdigra orsaken till arbetslöshet.

Men äfven andra finnas. Sålunda äro arbetsförhållandena inom hela världens textilindustri nära beroende af att fårafveln i Australien eller bomullsodlingen i Förenta staterna, Indien och Egypten få gynnsamma eller ogynnsamma *väderleksförhållanden*. Och i vårt land är *säsongarbetslösheten* på grund af kölden under vintermånaderna mycket regelbunden och omfattande. Våra mest typiska säsongyrken äro *tegelindustrien, sågverksindustrien, byggnadsyrkena* och *hamnarbetet* jämte öfriga grenar af sjötransportverksamheten. Men äfven *jordbruket*, som sysselsätter ungefär hälften af all arbetskraft i vårt land, är likaledes hos oss ett säsongyrke, så till vida som den alldeles öfvervägande delen af jordbruksarbetet endast kan utföras under den varma årstiden. Att detta oaktadt någon egentlig arbetslöshet därinom ej gör sig särdeles märkbar är beroende därpå att arbetarne hittills allmänt haft fast årsanställning.

Mera tillfälliga orsaker till arbetslöshet är t. ex. *förändringar i produktionen* genom införande af nya arbetsbesparande maskiner o. d., som göra vissa grupper af arbetare öfverflödiga.

Att arbetslösheten, där den härleder sig af dessa nu nämnda orsaker, kan sägas vara *oförskyld* och *ofrivillig* är ofrånkomligt; många fullt oför-

vitliga och skötsamma människor få genom densamma sin ekonomi försämrad samt bringas lätt, på grund af nödens och sysslolöshetens demoraliserande verkningar, in på vägar, som kunna blifva ödesdigra ej blott för dem själfva utan äfven för deras familjer.

Vid bekämpandet af arbetslösheten gäller det naturligtvis främst att om möjligt angripa det onda vid roten, d. v. s. söka *undanröja dess orsaker*. Men då dessa endast efter hand kunna tänkas försvinna, så låter det sig otvifvelaktigt göra att inom vissa särskilda arbetsområden ingripa *reglerande på arbetsmarknaden*. Att staten och kommunen såsom samhälls båda största arbetsgivare i detta afseende hafva en stor uppgift att fylla torde vara oomtvistadt. I stället för att under högkonjunktur starta nya och stora arbetsföretag, böra de vid nedgång inom näringslivet utvidga sin produktionsverksamhet, hvarigenom i förra fallet konkurrensen om den knappa arbetskraften undvikas och i senare fallet ett väsentligt bidrag lämnas till att hålla arbetsmarknaden uppe. Att denna väg otvifvelaktigt är att föredraga framför den, som afser anordnandet af *nödhjulsarbeten*, hvilka alltid äro dyrbara i förhållande till arbetsproduktens värde och för öfrigt icke kunna blifva af större betydelse för andra än grofarbetare, är en erfarenhet, som från flera håll blifvit bestyrkt.

Men gentemot arbetslösheten har man äfven att tillgripa *arbetsförmedlingen*, hvilken numera är understödd af staten. Genom arbetsförmedling söker man att i lämplig sysselsättning anbringa den mänskliga arbetskraften. Denna omsorg är gifvetvis främst individens egen sak, men då stora svårigheter ofta möta för arbetsgivaren att vid visst tillfälle anträffa just den arbetskraft han behöfver och för arbetare att finna ledig och lämplig plats, så har erfarenheten visat att anordningar på detta område äro erforderliga.

Ser man på resultatet af den offentliga arbetsförmedlingen, så kan man, särskildt i betraktande af att den hos oss ännu är endast 8 år gammal, påstå att detta varit större än i något annat land. Förklaringen härtill ligger däri, att den fått åtnjuta såväl intresse och förtroende från de närmast berörda parterna — arbetsgivare och arbetare inom industri och handverk, handel och samfärdsel samt ej minst landbruket — som ock särskild omvårdnad af stat och kommun. Af allt att döma kommer den så lyckligt påbörjade utvecklingen att snabbt fortgå och därigenom effektiva former skapas för utjämnandet af tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

För att fullständiga arbetsförmedlingens verksamhet skulle den ju kunna utrustas med möjlighet att åt medellösa arbetare, som genom den offentliga arbetsförmedlingen erhållit arbetsanvisning å ort, som är aflägsset belägen från vistelseorten, bereda tillfälle att komma i åtnjutande af till priset nedsatta resor å statens järnvägar.

Enligt utskottets förmenande hafva vi sålunda i dessa båda åtgärder — *statens och kommunens reglerande ingripande på arbetsmarknaden*, däri-genom att de bättre afpassa tiden för startande af nya och stora arbets-företag, äfvensom *den offentliga arbetsförmedlingens utveckling* i ännu mera effektiva former — de för samhället mest betryggande garantierna att kunna från arbetslösheten och dess risker rädda stora arbetareskaror.

Men utskottet vill äfven konstatera en annan sak, nämligen arbetar-nas utpräglade afvoghet mot att ta befattning med någon annan sysselsätt-ning än sitt särskilda fack. Specialisering är ju nödvändig; hvar och en gör ju bäst nytta på den plats, för hvilken han har särskild utbildning. Och obestridligt är, att många arbetare, som utöfva *finare* yrken, icke utan risk för sin yrkesskicklighet kunna för någon tid taga tillfälliga grof-arbeten. Det är också gifvet, att ett ovant arbete kostar mera möda än det, hvari man utbildats. Men i stort sedt bör man väl ändå kunna säga, att hvarje frisk och kraftig yngre arbetare bör kunna, i brist på annat arbete, ta itu med flertalet grof- och utarbeten, som förekomma. Så sker dock ej i praktiken, utan landtmannanäringarne ha öfverallt i landet att kämpa med en brist på arbetskraft, som väsentligen förhindrar odlingens och landtkulturens framåtskridande. Öfverhufvud märker man inom arbe-tarelägrät en allmän tendens att skarpt afgränsa de olika yrkena i nästan skrämmässig afskildhet, som hotar näringslivets smidiga anpassning efter de växlande konjunkturerna.

Hvad motionären däremot föreslagit, nämligen en utredning rörande försäkring mot den oförvållade arbetslöshetens ekonomiska följder, anser utskottet vara af mycket tvifvelaktigt värde och detta så mycket mera, som motionären håller för troligt, att man vid sträfvandena i vårt land för uppnående af detta mål skulle som utgångspunkt taga »en frivillig arbetslöshetsförsäkring i anslutning till fackföreningarnas understöds-kassor».

Först och främst torde det väl vara alldeles oomtvistadt — i alla händelser är denna mening förhärskande bland framstående nationalekonom-er — att försäkring mot arbetslöshet innebär en nedslående uppgift till följd af de ofantliga svårigheter det erbjuder att uppskatta dens ärlighet som påstår sig sakna arbete, samt till följd af att denna risk, till åtskill-

nad från den i sjukdoms-, ålderdoms-, dödsfalls-, och olycksfallsförsäkringarne, icke är individuell, utan kan drabba på en gång alla arbetare i en och samma fabrik eller t. o. m. arbetarne i ett helt yrke, ja äfven ett helt lands hela industri.

Därnäst förmenar utskottet att mot det af motionären förordade samarbetet med fackföreningarnas understöds-kassor kunna påvisas vissa betänkligheter. Genom att gifva offentliga bidrag till dessa ifrågavarande kassor drifver man arbetaren in i organisationer, med hvilka sådana kassor äro förbundna. Detta har stor betydelse i ett land, där arbetarerörelsen hufvudsakligen är politisk och där arbetareorganisationerna till största delen ansluta sig till socialdemokratien. Skulle däremot de oorganiserade arbetarne stanna utanför fackorganisationerna och endast tillhöra understöds-kassorna, blefve deras ställning inom dessa sistnämnda med all sannolikhet ej synnerligen eftertraktad, hvarigenom syftet med det offentliga understödet skulle komma endast ett mindretal till godo. Det måste väl anses vara olämpligt och betänkligt att med statsmedel understödja en försäkring, som omfattar endast en del af dem, som äro utsatta för arbetslöshet, och bland dessa dem, som äro bäst i stånd att hjälpa sig själfva, under det att systemet lämnar utan hjälp kanske den större delen och däribland dem, hvilka äro mest i behof af hjälp.

Gentemot motionären håller utskottet före, att från Belgien, Frankrike, Norge, Danmark m. fl. länder ingalunda ännu föreligga erfarenheter af den art, att man på dem kan utan vidare grunda införande af systemet i vårt land. Äfven här befinner man sig på försöksstadiet.

Ser man däremot på Tyskland, så har arbetareförsäkringens behandling där gått fram successivt. Genom tre efter hvarandra stiftade lagar — 1883 om sjukdomsförsäkring, 1884 om olycksfallsförsäkring och 1889 om invaliditets- och ålderdomsförsäkring — har skapats ett omfattande system af arbetareförsäkring. Visserligen låg det i den tyska regeringens afsikt att låta försäkringen inbegripa äfven dödsfallen och arbetslösheten, men hvad den senare risken beträffar, har det hittills — så lång tid efteråt — stannat vid utredningar, som ej ledt till något resultat. Detta exempel torde böra uppfattas som *en maning till varsamhet, att ej taga för sig flera uppgifter än man under öfverskådlig tid kan lösa*. Här i landet står ju sedan flera år tillbaka ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen på dagordningen och efter hvad man vet har regeringen för afsikt att oförtöfvadt efter den omfattande nu pågående utredningens afslutande före lägga Riksdagen förslag till lösning af denna så vidtomfattande fråga.

Under sådana förhållanden synes det utskottet vara mindre välbetänkt att nu äfven till utredning upptaga en så allmänt erkänd svårlöst arbetareförsäkringsgren som arbetslöshet. Att däremot »undersökningen angående arbetslösheten fortgår och att därvid särskild vikt lägges vid att de fortsatta räkningarne anordnas på sådant sätt att de arbetslösa mera intresseras för dem och att det resultat, som framgår af räkningen, blir ett så troget uttryck som möjligt för arbetslöshetens verkliga natur och omfattning», håller utskottet liksom motionären för synnerligen angeläget. Men därpå är äfven regeringens uppmärksamhet fästad, såsom framgår af civilministerns uttalande under fjolårets riksdag. Sedan hänvisning till de hufvudsakliga resultaten af arbetslöshetsräkningarne den 12 januari 1909 lämnats, fortsätter civilministern: »Förutom denna praktiska uppgift att tjäna till ledning för direkta positiva mått och steg, åsyftade regeringen med arbetslöshetsräkningarne jämväl att skaffa material för ett allmänt bedömande af arbetslöshetens orsaker och frekvens inom olika åldrar, kön, yrken och landsdelar. — — — Kungl. Maj:t har också anbefallt kommerskollegium att verkställa en närmare bearbetning af detta material, och jag har mig bekant, att kollegium på andra vägar söker införskaffa kompletterande uppgifter för den publikation i ämnet, som snart nog torde föreligga. *Det är äfven vår afsikt att framgent föranstalta om systematiska observationer rörande arbetslöshetens olika sidor.*» (Kursiv. af utskottet.)

Då sålunda utskottet anser, att man ej bör gripa sig an med den af motionärerna framförda sociala försäkringsformen, innan den utredning, som nu pågår beträffande ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen, föreligger färdig, *enär man bör bland annat först kunna öfverblicka de kostnader, som sistberörda mera viktiga frågas lösning komma att medföra för staten*, får utskottet på förut här angifna skäl hemställa,

att herr Wavrinskys ifrågavarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.